

Povijesni prilozi, god. 30, broj 41, Zagreb, 2011., 320 str.

Hrvatski institut za povijest godine 2011. objavio je 41. broj znanstvenoga časopisa *Povijesni prilozi*, koji sadrži tri cjeline. Cjelina *Tematski blok »Miho Barada« II. (Život i odjeci)* (6–129) sadrži dva izvorna znanstvena rada, jedan pregledni rad i jedno izlaganje sa znanstvenog skupa. Navedena cjelina nastavak je tematskog bloka koji je objavljen u 40. broju ovoga časopisa, a obuhvaća izlaganja sa znanstvenog skupa održanog 20. studenoga 2007. u Hrvatskome institutu za povijest u povodu 50. obljetnice smrti znamenitog povjesničara Mihe Barade. U cjelini *Članci* (131–253) objavljeno je šest izvornih znanstvenih radova koji kronološkim redom obrađuju razne teme iz hrvatske, ali i svjetske povijesti. Treća cjelina u časopisu naslovljena je *Ocjene i prikazi* (255–308).

Prvi rad u tematskom bloku nosi naslov *»Topografija Porfirogenitove Paganije – doktorat Mihe Barade«* (9–16). U ovome tekstu Ivo Goldstein analizira rad Mihe Barade o topografiji Paganije u djelu *De administrando imperio* bizantskoga cara Konstantina Porfirogeneta. Navedenu doktorsku dizertaciju Barada je obranio 1929. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a godinu dana prije toga bila je objavljena u časopisu *Starohrvatska prosvjeta*.

Potom Mladen Ančić u radu *»Miho Barada i mit o Neretvanima«* (17–43) razmatra pitanje postojanja, prostornoga smještaja i razvoja neretvanske države u ranome srednjem vijeku. U prvom dijelu rada prikazuje se doprinos Mihe Barade rješavanju toga problema te njegov utjecaj na kasniju hrvatsku historiografsku produkciju. U drugome dijelu autor, na temelju analize srednjovjekovnih vrela, iznosi svoj zaključak o pitanju postojanja etničke, političke i teritorijalne zajednice za koju se u historiografiji udomaćio etnonim *»Neretvani«*.

Trpimir Vedriš autor je rada *»Gdje žive Mirmidonci? Prilog raspravi o značenju pojmovva Mirmidones i Marab u zadarskoj legendi o prijenosu moći sv. Krševana«* (45–83). U radu se analiziraju pojmovi *Mirmidones* i *Marab*, koji se spominju u zadarskom tekstu *Translatio beati Grisogoni*, srednjovjekovnoj hagiografskoj legendi. Također je važno napomenuti da su, prema svjedočanstvu iz 1035. godine, spomenuti *Mirmidones* s Hrvatima trebali sudjelovati u pobuni vojvode Istre i Karintije Adalberona. U tekstu se navode dosadašnje rasprave hrvatskih povjesničara, među kojima se nalazi i Miho Barada, u kojima se pokušalo protumačiti navedene pojmove. Ukazujući na podudarnost među ranosrednjovjekovnim bizantskim i zapadnim izvorima, autor pokušava utvrditi lokaciju zagonetne pokrajine i/ili grada Morave.

Četvrti članak u časopisu nosi naslov *»Diplomatička analiza Trpimirove i Muncimirove isprave: U počast Mihe Barade«* (85–129). U njemu Milko Brković raspravlja o Baradinoj analizi isprava hrvatskih narodnih vladara Trpimira i Muncimira iz 9. stoljeća, pri kojoj se Barada koristio svojom naobrazbom iz pomoćnih povijesnih znanosti, osobito latinske paleografije, diplomatike i arhivistike. Osim toga, autor ovoga preglednog rada iznosi sadržaj te vanjske i unutarnje karakteristike spomenutih isprava, uspoređujući ih s drugim ispravama hrvatskih narodnih vladara.

Cjelina *Članci* započinje prilogom Serđa Dokoze *»Sigismundov porez na Crkvu«* (133–142). Nakon poraza kod Nikopolja 1396. godine ugarsko-hrvatski kralj Sigismund uveo je porez na crkvene institucije, sa svrhom prikupljanja potrebnih sredstava za daljnju borbu

protiv Osmanlija. U ovome se članku, na temelju arhivske građe, istražuje način na koji se taj porez ubirao, zatim koliko je iznosio te teškoće vezane uz njegovo ubiranje. Drugim riječima, nastoji se procijeniti njegova važnost u cjelokupnome društvenom kontekstu.

Rekonstrukcijom izvorne cjeline zapisnika zadarskoga Trgovačkog i pomorskog suda iz druge polovine 14. i prve polovine 15. stoljeća bavi se Tomislav Popić u članku »Zadarska *Curia consulum et maris* i njezini zapisnici iz druge polovine 14. i prve polovine 15. stoljeća« (143–171). Autor detaljno analizira zapisnike suda *Curia consulum et maris*, koji se nalaze u dva arhivska fonda Državnog arhiva u Zadru – *Curia consulum et maris* i *Curia maior ciuilium*. Osim toga, kroz prilog se može pobliže upoznati sastav i djelovanje spomenutoga zadarskog suda, koji je važan za razmatranje različitih aspekata društvenoga i gospodarskoga života Zadra te općenito dalmatinskih gradova u srednjem vijeku. Na kraju rada priloženi su popis poznatih notara spomenutog suda i rekonstrukcija izvorne cjeline sudskih zapisnika.

Neven Jovanović u radu »Antonio Fabregues o Krbavskoj bici« (173–187) razmatra kulturni i književni kontekst dvaju latinističkih izvješća o porazu hrvatske plemićke vojske na Krbavskome polju 1493. godine. Riječ je o pismima papinskoga izaslanika Antonija Fabreguesa koja su bila upućena papi Aleksandru VI. iz Senja 8. i 13. rujna spomenute godine. Fabreguesova izvješća o Krbavskoj bici dosad su u hrvatskoj historiografiji bila percipirana i korištena kao izvori podataka, a u ovome radu autor naglašava i njihovu propagandnu svrhu. Kao propaganda ta su izvješća morala djelovati na čitatelje te ih potaknuti da uvide važnost događaja i razinu osmanlijske opasnosti.

»Zagonetno autorstvo ili zbrka među rukopisima: *Prodromon et una generalis Illyrici descriptio*« (189–201) naslov je priloga u kojem Tamara Tvrković obrađuje dosad nedovoljno istražene odnose između Rafaela Levakovića i Ivana Tomka Mrnavića. Kao što se iz članka može iščitati, veze između te dvojice istaknutih književnika 17. stoljeća bile su mnogostruke, od društveno-političko-crkvenih do književno-stvaralačkih. Opisana su i dva rukopisa pod istim naslovom *Prodromon et una generalis Illyrici descriptio*. Premda je dosad taj spis bio pripisivan Ivanu Tomku Mrnaviću, postoje indicije da je prepisivač dubrovačkog rukopisa bio Rafael Levaković te da je riječ o skraćenoj i donekle izmijenjenoj verziji Mrnavićeva djela koja bi se mogla okarakterizirati kao ekstenzivni kompendij.

Djelovanje šibenske obitelji Fenzi od četrdesetih godina 17. stoljeća do početka 20. stoljeća središnja je tema rada »Od zapovjednika hrvatske konjice do gorljivih autonomaša – šibenska obitelj Fenzi (XVII. stoljeće – početak XX. stoljeća)« (203–231). Lovorka Čoralić, koristeći se dosadašnjim historiografskim spoznajama te raznovrsnim arhivskim gradivom iz Državnog arhiva u Zadru i Archivio di Stato di Venezia, kronološkim slijedom prati životne sudbine članova obitelji Fenzi od vremena njihova useljavanja iz Veneta u Dalmaciju, zatim sudjelovanja u Kandijskom i Morejskom ratu u svojstvu zapovjednika oltramarinskih i hrvatskih konjaničkih postrojbi do suvremenoga doba, kada članovi obitelji Fenzi postaju predvodnici autonomaštva u Šibeniku. Na kraju rada priloženi su prijepisi nekih dokumenata i ilustracije koje svjedoče o prisutnosti i djelatnosti obitelji Fenzi u hrvatskim krajevima.

Zadnji članak u časopisu djelo je Marije Mojca Peternel pod naslovom »Soziale, nationale und politische Emanzipation der Slowenen in der Zeitung im Jahre 1848« (233–253). Uki-

danjem cenzure i proglašenjem slobode tiska u ožujku 1848. godine omogućeno je masovno izdavanje novina na cijelom području Habsburške Monarhije. Ovaj rad usredotočen je na novine sa slovenskog područja te njihovu ulogu u društvenoj, nacionalnoj i političkoj emancipaciji Slovenaca u doba revolucionarnih zbivanja. S obzirom da je godina 1848. bila obojena politikom, kroz rad se može uočiti kako su novine objavljene te godine bile mnogo više zainteresirane za političke događaje nego za kulturu.

Na kraju časopisa nalazi se cjelina *Ocjene i prikazi* (255–308), koja sadrži 18 prikaza i recenzija nedavno objavljenih monografija, zbornika i znanstvenih časopisa te jedno predstavljanje zbornika i jedno izvješće sa znanstvenog skupa.

Ovaj broj časopisa *Povijesni prilozi* predstavlja iznimno vrijedan i važan doprinos hrvatskoj, ali i svjetskoj povijesnoj znanosti. Radovi obrađuju razne teme iz različitih povijesnih razdoblja, a istodobno nude priliku da se поближе upozna istraživačka usmjerenost jednog od važnijih hrvatskih povjesničara.

Juraj Balić